

ОНИЩЕНКО Г.М., завідувач сектором
КАТРУША О.В., картограф
м. Запоріжжя, запорізький центр “Облдержродючість”

РОЛЬ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО ПАСПОРТА ПРИ ВИЗНАЧЕННІ СТАНУ ГРУНТУ

Висвітлено актуальні питання з агроекологічних аспектів охорони родючості ґрунтів і навколишнього природного середовища.

Звернено увагу на вирішення проблеми якісної оцінки землі при сучасному реформуванні земельних відносин.

Actual questions of agroecological aspects of fertility protection of soils and environment are reflected.

The attention on the decision of problem of high-quality estimation of earth of earth at modern reformation of the landed is paid.

Періодичні видання, в тому числі й іноземні, щораз твердять, що Україна є сплячим “монстром” у виробництві продукції сільського господарства в Європі. Таке твердження базується на реальних факторах і достовірних розрахунках аграрного потенціалу країни. Значні посівні площі, більші, ніж у будь-якій іншій країні (крім Росії) на континенті, значна кількість сільського населення з багатим досвідом роботи на землі, а головне, якість цієї землі. Українські чорноземи – унікальний витвір природи на планеті. В народі кажуть, що в такій землі навіть палиця виросте, якщо її поливати.

Незважаючи на варварське ставлення до цього багатства, потенціал українських земель і досі залишається наймогутнішим у Європі. За таких умов виробництво сільськогосподарської продукції в Україні може бути найефективнішим бізнесом серед аналогічних галузей, якщо порівняти з іншими країнами континенту.

Згідно із земельним Кодексом України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Загальна реформа у сільському господарстві дала поштовх до змін у всіх напрямках обслуговування цієї галузі.

Охорона ґрунтів, їхнє раціональне використання, відтворення їх родючості неможливе без здійснення моніторингу ґрунту.

Основним критерієм достовірної та якісної вартості оцінки земельних ресурсів як у цілому, так і кожного окремого поля, земельної ділянки, є агрохімічна паспортизація земель сільсько-

господарського призначення та видача агрохімічного паспорта.

Агроекологічний паспорт показує фактичний стан ґрунту на момент обстеження, забрудненість ґрунтового покриву важкими металами, радіонуклідами та залишками пестицидів, дає можливість раціонального використання даних обстеження у сільськогосподарському виробництві, розробити ефективний комплекс заходів для відтворення родючості ґрунтів.

Цей документ видається на основі даних аналітичного сектора та відділу радіології, що визначають якісний стан ґрунту, відібраного ґрунтознавцями відділу моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації.

Останнім часом з'явилося багато звернень до центру фермерів “Облдержродючість”. Є серед них і сумлінні фахівці екстракласу, які знаються на всіх тонкощах хліборобської справи і виконують усе те, що пропонує передова світова технологія. Однак більшість сучасних українських фермерів – це люди, яким бракує знань. Їм надається кваліфікована допомога, консультації з різних питань щодо покращання орного шару, оскільки фермери – годувальники країни, саме результати їхньої праці визначають продовольчу безпеку держави. Адже наші ґрунтово-кліматичні умови (в Запорізькій області чорноземи звичайні мало гумусні складають 33,2 %, неглибокі – 20,6 %, загальна глибина їхнього гумусованого профілю 60-85 см) дають змогу вирощувати набагато якіснішу продукцію, ніж пропонують деякі країни.

З метою забезпечення раціонального використання та охорони земель, згідно із Земельним Кодексом України, їм надаються агроекологічні паспорти та рекомендації щодо покращання стану ґрунтового покриву.

Роботи, незважаючи на скрутні часи, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету.

Частково заходи з агрохімічної паспортизації відшкодовуються власниками. Таким чином є змога контролювати параметри родючості та екологічного стану землі, визначення на їх основі показника природно-ресурсного потенціалу ґрунту.

Наприклад, перед взяттям землі в оренду має бути визначена якість ґрунтів і зафіксовані умови збереження їхньої родючості. І агрохімічний паспорт – як найкращий посібник для цього.

Якщо ця умова не виконана, орендар повинен виплатити власнику різницю за втрачену вартість землі. До цих пір селяни звертали на це менше всього уваги.

Моніторинг стану земель сільськогосподарського призначення здійснюється кожні п'ять років у кожному районі.

На недобросовісних землекористувачів спеціальна комісія готує матеріали для суду, що є дійовим фактором для бажаючих збагатитися за рахунок знищення родючості ґрунту.

За результатами обстежень ґрунтів стало можливим виявляти господарів, які працювали успішно, скажімо, останні п'ять років. Керівникам цих господарств потрібно видати сертифікат-рекомендацію на право в майбутньому позачергово купувати землі протягом визначеного часу без змін напряму землекористування. Такий крок посприє швидкому переходу великої частки (вже наділеної) землі в одні надійні руки. Розумний і успішний керівник почне “лікувати” її, безумовно, шанувати свою землю. Він сумлінно збільшуватиме її родючість, втілюватиме в життя нові технології, запроваджуватиме сівозмін, опікуватиметься тваринництвом.

В області вже сьогодні окреслюються тенденції до укрупнення господарств, що дає змогу орендарям застосовувати належну технологію вирощування, використовувати систему сівозмін, сучасну техніку.

Для функціонування сільськогосподарського виробництва в збільшеному за розмірами форматі знадобиться справжня вітчизняна сільськогосподарська наука. Господар дуже швидко зрозуміє, хто й чого вартий і яка наука справжня.

Дані агрохімічної паспортизації земель використовуються в процесі реформування земельних відносин при:

- передачі у власність або наданні у користування, у т.ч. в оренду, земельної ділянки;
- зміні власника земельної ділянки або землекористувача;
- здійсненні контролю за станом родючості ґрунтів.

Не обійтися також без обов'язкової експертної екологічної оцінки якісного стану ґрунтів (вміст поживних речовин, наявність залишкової кількості пестицидів, забруднення ґрунту важкими металами і радіонуклідами) при вилученні земель сільськогосподарського призначення, проведенні гірничодобувних, будівельних та інших робіт, пов'язаних із порушенням ґрунтового покриву, продажу земельних ділянок суб'єктам підприємницької діяльності під забудову, при консервації малопродуктивних і деградованих ґрунтів.

Усі ці дані заносяться в агроекологічний паспорт, що є підставою для надання кваліфікованих рекомендацій запорізьким центром “Облдержродючість”.

На сьогодні для науково обґрунтованої та скоординованої роботи всієї служби моніторингу вбачаємо першочергові кроки вирішення проблем у такому:

- перехід усіх галузей народного господарства на роботу з картами у державних системах координат, використанні цифрових карт єдиних обмінних форматів. При цьому – забезпечення дотримання режимів комерційної таємниці для карт з відповідною інформацією;
- забезпечення навчання та масової перепідготовки спеціалістів на основі сучасних комп'ютерних ГІС – технологій та методів цифрової картографії;
- розробка системи державних стандартів для картографічних умовних знаків у різних галузях народного господарства;
- забезпечення можливості визначення земельних ділянок із точними координатами у світовій системі координат для можливості оперативної перевірки меж за допомогою сертифікованих приладів GPS;
- посилення роботи щодо надійного зберігання саме цифрових картографічних матеріалів у конвертованих форматах;
- використання цифрових триви-мірних моделей організації території з метою боротьби з ерозією, зсувами, повеннями тощо.

Хочеться вірити, що знайдуться в нашій державі люди, які зможуть правильно оцінити сучасний стан сільськогосподарського виробництва і допоможуть селянинові вийти з кризи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журнали “Агросвіт”. – 2007 р. – № 16.
2. Земельний кодекс України. – Ст. 5. Ст. 23. – Київ.
3. Охорона родючості ґрунтів. – 2006 р. – Випуск № 2.
4. Екологічні аспекти охорони родючості ґрунтів, навколишнього природного середовища. – 2006 р. – Травень. – Частина 2. – Тернопіль; Бережани; Криворівня.